

AZ EGÉSZSÉG SZEREPE HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ROMÁK KÖRÉBEN

Szerző:

Kiss Alexandra
Debreceni Egyetem

Laoues-Czimbalmos Nóra (Ph.D.)
Debreceni Egyetem

Szerző e-mail címe:
kiss.alexandra960506@gmail.com

Lektorok:

Müller Anetta (Prof., Ph.D.)
Debreceni Egyetem

Boda Eszter Judit (Ph.D.)
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

és további két anonim lektor...

Absztrakt

Jelen tanulmány aktualitását nagymértékben meghatározza korunkban zajló vírus-helyzet (COVID 19), mivel nagyobb figyelmet kell fordítanunk az egészséges ételek fogyasztására, a rendszeres testmozgásra, a megfelelő vitamin bevitelre, a helyes higiénias szokásokra, az egészséges életmód megvalósítására. Az egészséges életmód nemcsak a megfelelő táplálkozásról szól, ide tartozik a rendszeres testmozgás, a higiénias szokások és a kiegyensúlyozott életmód, ami elengedhetetlen a megfelelő fejlődés érdekében. A választott célcsoportot, olyan roma származású személyek alkotják, akik halmozottan hátrányos helyzetűek, és szegénységben élnek. Ezen populáció, társadalmi réteg körében is fontos lenne az egészséges életmód megvalósítása, de anyagi helyzetük és az életkörülményeik nem engedik meg számukra ezt az életmódot. Az egészséges táplálkozás, rendszeres testmozgás, illetve személyi higiénijuk hiányos, nem megvalósítható. A felmérésben arra voltunk kíváncsiak, hogy az ilyen társadalmi rétegben élők mennyire folytatnak egészséges életmódot?

Kulcsszavak: egészség, roma, hátrányos helyzet, egészségmagatartás

Diszciplínák: pedagógia, szociológia

Abstract*THE ROLE OF HEALTH**FOR ROMA AND DISADVANTAGED PARENTS*

The topicality of this study was determined to a large extent by the current virus situation (COVID 19), as we need to pay more attention to eating healthy foods, regular exercise, adequate vitamin intake, correct hygiene habits, and the implementation of a healthy lifestyle. A healthy lifestyle is not only about proper nutrition, it also includes regular exercise, hygienic habits and a balanced lifestyle, which is essential for proper development. The chosen target group is persons of Roma origin who are cumulatively disadvantaged and live in poverty. Among this population and social stratum, it would be important to achieve a healthy lifestyle, but their financial situation and living conditions do not allow them to have this lifestyle. A healthy diet, regular exercise, and personal hygiene cannot be achieved. In the survey, we were wondering how well people living in this social stratum lead a healthy lifestyle.

Keywords: health, Roma, disadvantage, health behavior

Disciplines: pedagogy, sociology

Kiss Alexandra és Laoues-Czibalmos Nóra (2022): Az egészség szerepe hátrányos helyzetű romák körében. *OxIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2022/4. 35-46. DOI 10.35405/OXIPO.2022.4.35

Az egészség egyre inkább felértékelődik napjainkban, hiszen az egyik legdrágább érték. A társadalom különböző csoportjai között ugyanakkor eltérés van a szocio-ökonómiai státuszt és az egészségi állapotot illetően is. Míg Magyarországon a várható átlagéletkor 76 év körüli, addig a roma populációban egyes szakirodalmak szerint ez 10-15 évvel alacsonyabb szinten realizálódik, ami igen nagy egészségdeficitet eredményez ennek a társadalmi csoportnak. Az egészséget számos tényező

befolyásolja, de az egyik legjelentősebb egészség tényező az életmódunk, mely az életminőségünk záloga. Az életmódbeli különbségek – melyben a kulturális háttérnek is meghatározó szerepe van – az egyik legmarkánsabb egészségdetermináns (lásd: Müller-Bácsné 2018). Az életmódelemek kialakításában igen jelentős szerepe van a családnak, mint elsődleges szocializációs szintérnek (Laoues et. al. 2020, Laoues 2021).

Az egészségnek számtalan definícióját ismerjük, amelyek túlnyomó többsége valamilyen egészségügyi norma köré szerveződik. Ezek a definíciók nemcsak ismeretelméleti szempontból fontosak, hanem gyakorlati vonatkozásaik is vannak. Az egészség fogalmának másik jellemzője, hogy az elmúlt 50 évben bővült és változott. Az Egészségügyi Világszervezet meghatározása szerint az egészség a fizikai, mentális és szociális jólét állapotaként fogható fel. Ez azonban egy olyan testi-lelki egyensúlyi állapotot is jelenthet, amelyben az egyén a leghatékonyabban, legjobb tudása szerint tudja ellátni azokat a társadalmi szerepeket, amelyeket környezeté elvár tőle a munkahelyén és otthonában (Hidvégi, Kopkáné és Müller 2015).

Napjainkban egyre inkább előtérbe kerül az egészség holisztikus megközelítése, mely az egyént egy komplex rendszerként kezeli és az egészséget befolyásoló tényezőket együttesen vizsgálja (Bácsné et. al. 2021, Berg-Sarvimäki 2003, Dooris 2009). Az egészség holisztikus megközelítése azt is jelenti, hogy az ember egy soktényezős rendszerben helyezkedik el, így ezek a tényezők, és elemek együttesen határozzák meg az ember egészségét és szubjektív jóllétét (Lengyel et. al. 2019, Devita-Müller 2020).

Az egészséget befolyásoló tényezők két csoportra oszthatók: az egyik külső, a másik belső. A külső tényezők közül meg kell említeni a természeti környezetet, amelyben az éghajlat és a levegő szerepet játszik, a társadalmi környezetet, ezen belül az élet- és munkakörülményeket. A belső

tényezők közé tartozik az életmód, a biológiai jellemzők és a környezeti hatások. Az életmód magában foglalja mindazokat a tevékenységeket, amelyeket egy személy rendszeresen végez. E tevékenységek közé tartozik, de nem kizárólagosan, a munka, a táplálkozás, a testmozgás, a pihenés és a rekreáció. A biológiai adottság olyan genetikai tényezőkre utal, mint: alkat, személységjegyek, betegségekre való hajlam. A környezeti tényezők csoportjában meg kell említeni a természeti környezet és a társadalmi környezet (család, barátok, munkahely) hatását (Hidvégi, Kopkáné és Müller 2015). A természeti környezet esetében több kutatás beszámol arról, hogy a légszennyezettség növelése hozzájárul az asztma, allergia és COPD vagy más légúti betegek arányának növekedéséhez (Müller et. al., 2011, 2018a,b; Jacquemin et. al., 2012; Rage et. al., 2009; Su et. al., 2010).

A különböző célcsoportokon végzett hazai és nemzetközi kutatások megerősítik, hogy az életmódelemek közül a rendszeres sportolásnak, fizikai aktivitásnak pozitív hatása van a testi, lelki és szociális jó közérzetre egyaránt (Laoues et. al. 2019a, b, c, d; Pálinkás et. al., 2022; Szerdahelyi, 2020; Szerdahelyi – Bácsné, 2022; Molnár – Müller, 2020; 2021; Kórik et. al., 2022; Hónyi et. al., 2021; Kinczel et. al., 2021).

Az egészséget meghatározó tényezők közül leggyakrabban a genetikai tényezőket, a külső tényezőket, az életmódot, a társadalmi környezet hatását, az orvosi ellátás összefüggését emelik ki. Közülük az életmód (43%), a genetikai tényezők (27%) és a környezeti hatások (19%) játszották a

legkiemelkedőbb szerepet, míg az orvosi ellátás csak 11%-ot tett ki. Az egészségügyi eredmények jelentős javítását célzó beavatkozásoknál nem elegendő egyetlen komponensre koncentrálni, mert az egészséget befolyásoló tényezők jelentősen változnak az ember élete során. A környezeti tényezők nagyobb hatással vannak az idősek, a gyermekek és az egészségügyi problémákkal küzdők egészségére (lásd: Hidvégi, Kopkáné és Müller, 2015).

A kockázatvállaló magatartást meghatározó tényezők sokrétűek és szorosan kapcsolódnak egymáshoz és más társadalmi-gazdasági, kulturális és pszichoszociális tényezőkhez. Ezen kölcsönhatások létezését el kell ismerni, és megfelelő analitikai módszerekkel kezelni kell. Az egészséget meghatározó tényezők közötti kapcsolatok és kölcsönhatások rendkívül összetettek, ezért a statisztikai modellezés csak olyan egyszerűsített elemzéseket tesz lehetővé, amelyekben néhány kiválasztott tényező és azok összefüggései játszhatnak szerepet (Hidvégi, Kopkáné és Müller 2015).

Az egészséges táplálkozás témája manapság kiemelt figyelmet kap, mert a súlyos civilizációs betegségek korát éljük. Ennek egy része szorosan összefügg az egészségtelen táplálkozással. Az egészséges táplálkozás pedig egy primer preventív eszköz is lehet az egészséges életmód megvalósításával (Szabó et. al., 2021).

Az egészségmegőrzés szempontjából is kiemelt szerepet kaptak a fogyasztók az étkezési szokások, és az élelmiszerek egészsége is az élelmiszer-fogyasztás egyik

fő irányzatává vált. Egészséges étrend, amely főként zöldségekből, baromfi húsból, gyümölcsökből, 100%-os rosttartalmú gyümölcslevekből, halból, teljes kiőrlésű lisztből készült pékárukból, és szénamentes italokból áll. A fogyasztók az ásványvizet tartják szem előtt. A legkevésbé egészségesek a rágcálnivalók (például chips, keksz stb.), konzervek, valamint tömény italok, energitalok és szénasavas üdítők (Farkas és Kiss, 2020).

Farkas (2020) kutatásának módszere fókuszcsoportos interjú, amely során két csoportban dolgozott, s egy asszociációs feladatot is alkalmazott. A két csoportnak egy egészséges élelmiszerből álló tányérról kellett véleményt nyilvánítaniuk. Az egészséges táplálkozással kapcsolatban voltak, akik arra asszociáltak, hogy nekik mi a fontos, hogyan táplálkoznak, ők az „egészség preventív” magatartásúak. A másik csoport tagjai az „egészség rizikó magatartásúak” ők inkább általánosságban vélekedtek a kérdésekről. Az „egészség preventív magatartással” rendelkezők saját maguk elhatározásából a testi és lelki egészségük miatt döntöttek az egészséges életmód mellett. A kutatásból az is kiderült, hogy két fő azért döntött az életmód változtatásról, mert közeli családtagjuk megbetegedett, a másik csoport résztvevői, akik az „egészség rizikó magatartásúak”, nem volt releváns a kérdés így módosították rajta. Tőlük azt kérdezték, hogy a környezetükben vannak-e olyan személyek, akik egészséges életet élnek, amennyiben igennel válaszoltak azt is meg kellett felelniük, hogy szerintük e személyeknek

mi a motivációja. Hat fő jelentette ki, hogy környezetükben vannak ilyen személyek és fő motivációjuk valamilyen egészségügyi probléma állhat a háttérben, esetleg, hogy fogyni vagy erősödni szeretnének, és ez által jobban nézzenek ki.

Noha még sok a tennivaló egy egészségesebben táplálkozó, így számos betegség kockázatát csökkentő társadalom kialakítása érdekében, de talán már elkezdődött a folyamat. Sokan próbálják elérni ezt a célt, de a kialakult szokások alapján nehéz változtatni, ezért rendkívül fontos a következő generáció és szüleik megszólítása. Célzott terv szükséges például különféle társadalmi csoportok, korosztályoknak. Képzettebb oktatókat és konyhai személyzetet kell biztosítani az intézményes nevelés számára is. Nagyon fontos, hogy az emberek tisztában legyenek ennek a kérdésnek az egényi és társadalmi életre gyakorolt hatásával, és megértsék a táplálkozás étlettanra gyakorolt hatását is (Fülöp és Szakály 2008).

Farkas (2019) fókusz csoportos interjú keretein belül igyekezte felmérni az, hogy az alanyok mennyire folytatnak egészséges életmódot. Három csoportot különböztetett meg: a „támogatókat”, az „ellenzőket” és a „semlegeseket”. Vizsgálati személyei az egészségtudatos családokra felsőbb osztálybeliként, diplomásként aszociáltak, illetve anyagi helyzetüket is jobbnak feltételezték az átlagnál. Mindhárom csoport tagjai azonos élelmiszereket (zöldségfélék, halak, gyümölcsök, teljes kiőrlésű gabonák, szárnyas húsfélék) soroltak az egészséges kategóriába. Kíván-

csiak voltak, hogy a résztvevők szenvednek-e étel allergiától-intoleranciától vagy más egészségügyi problémától, amely kezelésében a táplálkozás szerepet játszik. A felmérésben kiderült, hogy a támogató csoporttagjai közül senki nem rendelkezik ilyen problémával, de az ellenző és a semleges csoportba tartozók néhány résztvevője igen (I1).

A romák egészségi állapota messze elmarad a legtöbb társadalmi csoportétól: a születéskor várható átlagos élettartam 10 évvel alacsonyabb. A társadalmi-gazdasági helyzetből adódó regionális különbségek az egészségi állapotban is megnyilvánulnak. A csecsemőhalandóság és a koraszülések kb. kétszeres a romák között. Ennek egyik oka a számos társadalmi és társadalmi-gazdasági hátrány és számos egyéb egészségkárosító hatás, például a dohányzás. Egy tanulmány szerint a roma nők 62%-a dohányzott a terhesség alatt, míg a nem roma nőknek mindössze 25%-a (I2).

Kérdések

Kutatásunk célja, felmérni a roma származású személyek egészségi állapotát, s azt hogy mennyire tartják fontosnak az egészségüket. További célunk, hogy feltérképezzük a mozgás iránti igényüket, a táplálkozási szokásaikat, valamint a vásárlási attitűdjüket. A következő témakörökkel kapcsolatban gyűjtöttünk adatokat:

1) A szocioökonómiai státusz és a szociodemográfiai tényezők;

2) egészségi állapottal kapcsolatos önértékelés;

3) mozgás iránti igény és táplálkozási szokások;

4) egészségmagatartás a vásárlási szokás tekintetében;

5) káros szenvedélyek.

Minta

A hátrányos helyzetű roma válaszadók (n=130) 81,5%-a nő volt, míg a férfiak csak 18,5%-ban vettek részt a felmérésben.

A legtöbb válaszadó a 18-28 éves korosztályba (56%) volt sorolható, ezt követte a 29-39 éves korosztály (31,7%), végül a 40-54 éves kor közöttiek (12,3%). A legfiatalabb válaszadó 18 éves, a legidősebb 54 éves volt. A legmagasabb végzettségként az általános iskolát a válaszadók 65,2%-a jelölte meg. A szakmunkásképzőt végzettek a minta 12,3%-át alkották. A válaszadók 8,5%-a szakiskolát végzett és ugyanennyi százalékuk az általános iskolát sem végezte el (1. táblázat).

1. táblázat: A válaszadók szociodemográfiai adatainak a jellemzői. Forrás: a Szerzők

Változó	Változó értékei	Relatív gyakoriság (%)
Válaszadók neme	Nő	81,5
	Férfi	18,5
	Összesen	100
Válaszadók életkora	18-28 év	56
	29-39 év	31,7
	40-54 év	12,3
	Összesen	100
Válaszadók munkaerőpiaci státusza	Alkalmazott	8,5
	GYES, GYED	40
	Közalkalmazott	7,7
	Közfoglalkoztatott	8,5
	Közhasznú (közmunka program)	13,8
	Munkanélküli	21,5
Összesen	100	
Válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége	Általános iskola	65,2
	Általános iskola végzettség nélkül	8,5
	Egyetem	0,8
	Főiskola	0,8
	Gimnázium	0,8
	Szakiskola	8,5
	Szakközépiskola	3,1
	Szakmunkásképző	12,3
	Összesen	100

Módszer

A felmérést az Észak-alföldi és Észak magyarországi régióban végeztük primer kutatás keretein belül, kérdőíves módszer alkalmazásával. Az egészségmagatartás felmérését szolgáló kérdőív 22 itemből állt, és nyitott és zárt kérdéseket fogalmazott meg.

Az adatokat SPSS statisztikai program segítségével dolgoztuk fel, melynek során az alapstatisztikán túl (átlag, medián, módusz, szórás) az összefüggések vizsgálatára Chi-négyzet próbát alkalmaztunk. Szignifikancia szintnek a $p < 0,05$ értéket tekintettük.

Eredmények

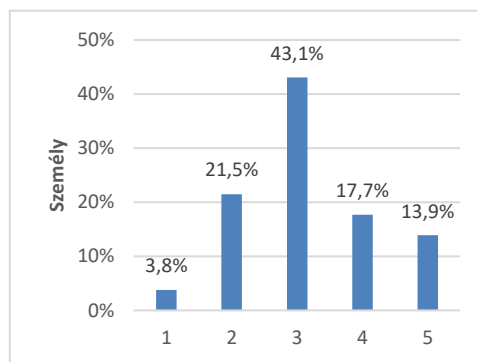
A szocioökonómiai státuszra vonatkozó és szociodemográfiai tényezők egy részét a minta kapcsán már bemutattuk. A munkaerőpiaci státuszt tekintve (1. táblázat) a válaszadók 40%-a GYES-en vagy GYED-en volt, s magas volt a munkanélküliek aránya (a minta 21,5%-a jelezte, hogy munkanélküli). A kérdőív kitöltők 14%-a közhasznú (közmunka programokban) vállalt munkát. A kérdőív kitöltők kb. 8-8%-a választotta a közfoglalkoztatott, közalkalmazott és alkalmazott munkakört.

Az anya életkorát tekintve első gyermek születésekor azt tapasztaltuk, hogy a legfiatalabb anya 13 éves, a legidősebb 24 éves volt. A megkérdezettek 13,8%-a a 18 éves korosztályban esett teherbe, legtöbbször 20 éves korban születtek (a válaszadók 20%-a)

A válaszadók önbevalláson alapuló egészségi állapota: a megkérdezettek Likert-skálán

jelölhették be mennyire elégedettek egészségi állapotukkal (1 = nagyon elégedetlen; 2 = elégedetlen; 3 = elégedett is, meg nem is; 4 = elégedett; 5 = nagyon elégedett). Az összesített eredmények alapján a legtöbbször a 3-as lehetőséget választották (43,1%), ezt követi a 2-es opció (a megkérdezettek 21,5%-a jelölte ezt – lásd: 1. ábra).

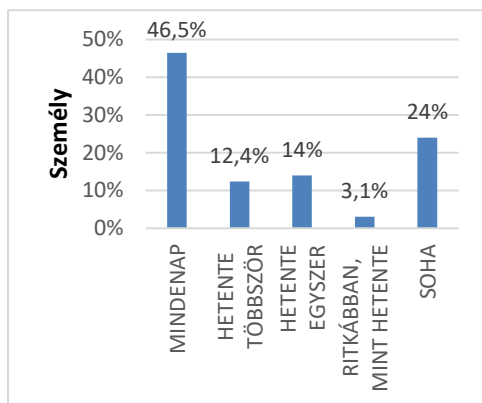
1. ábra: A válaszadók saját egészségi állapotukkal való elégedettsége. Forrás: a szerzők

Megjegyzés: 1 = nagyon elégedetlen; 2 = elégedetlen; 3 = elégedett is, meg nem is; 4 = elégedett; 5 = nagyon elégedett.

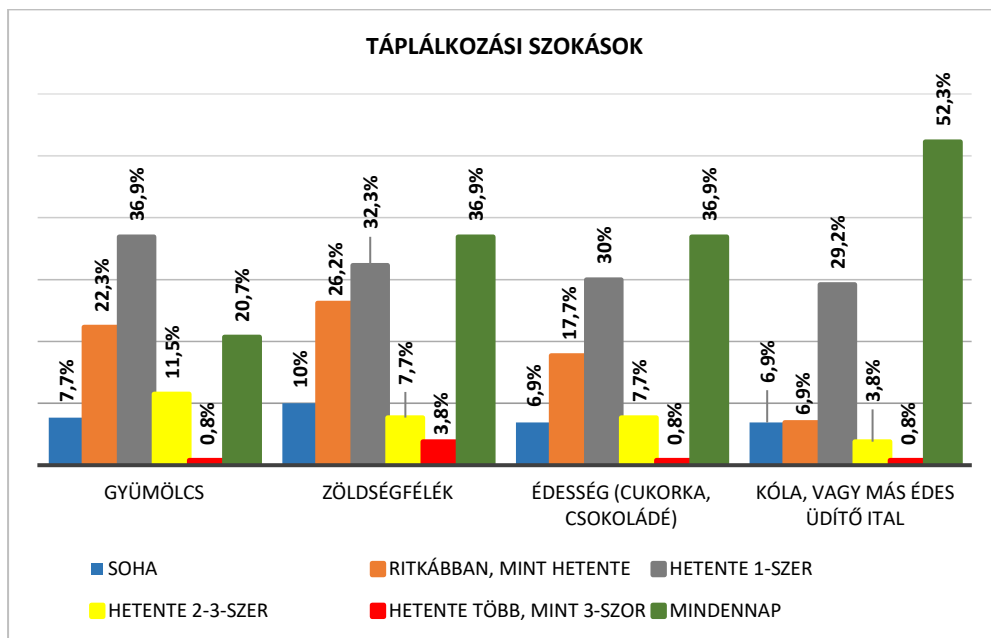
Mozgás iránti igény: a kutatásunk keretein belül igyekeztünk felmérni a választott célcsoport mozgás iránti igényét is. Az eredmények szerint a válaszadók nagyobb százaléka (46,5%) mindennap mozog a szabadidejében, de viszonylag nagy arányban (24%-ban) jelölték a soha lehetőséget is. Hetente egyszer 14%, többször 12,4%-uk végez testmozgást. 3,1% ritkábban mint hetente, de végez testmozgást (2. ábra).

2. ábra: Testmozgási szokások. Forrás: a Szerzők

Táplálkozási szokások: az eredmények alapján, a gyümölcs, illetve zöldség fogyasztása kapcsán a „hetente egyszer” válaszlehetőséget jelölték a legtöbben, (gyümölcsnél 36,9%, zöldségfélénél 22,3%), míg ezzel ellentétben az édességet, kólát, vagy más édes üdítő italokat előszeretettel fogyasztják mindennap (édesség fogyasztásánál 36,9%, kóla, vagy más édes üdítő italok fogyasztásánál 52,3% jelölte a minden nap lehetőséget). Figyelemre méltó, hogy a megkérdezettek 10%-a, illetve 7,7%-a válaszolta azt, hogy soha nem fogyaszt zöldségfélét, illetve gyümölcsöt (3. ábra).

3. ábra: A válaszadók táplálkozási szokásai (Forrás: A szerzők)

Vásárlási szokások: a kutatásból kiderül, hogy a válaszadóknak csak 58%-a tartja szem előtt, hogy mennyire egészséges a vásárolni kívánt termék. A felmérésben arra is kerestük a választ, hogy bevásárlás alkalmával nézi-e a válaszadó a termékek összetételének címkéjét? A visszajelzések alapján a „Nem, mert nem érdekel” lehetőségét jelölték a legtöbben (44%), ezt követi az „Igen” válasz (39%), majd a „Nem, mert nem értek hozzá” (16%). Egy válaszadó csak azoknál a termékeknél nézi, amelyeket nem ismer. Szignifikáns különbséget tapasztaltunk az összefüggés vizsgálat alapján, amelyben megnéztük, hogy akik igennel válaszoltak arra a kérdésre, hogy figyelembe veszik mennyire egészséges a vásárolni kívánt terméket, azok

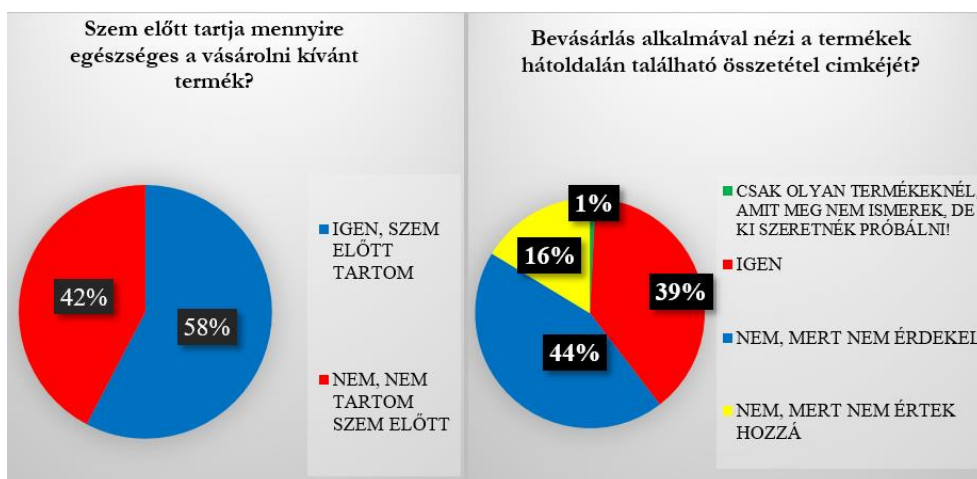
nagyobb arányban igennel válaszoltak arra is, ahol azt kérdeztük, hogy bevásárlás alkalmával megnézik-e az összetétel címkét (4. ábra).

A *káros szenvedélyek* kapcsán szeretnénk volna megtudni, a megkérdezettek hány százaléka dohányzik? A válaszokból kiderült, hogy 64%-uk dohányzott. E káros szenvedély meglétének aránya tehát magas az általunk kérdezettek.

Konklúzió

A roma származású személyek körében is fontos lenne az egészséges életmód megvalósítása, de anyagi helyzetük és az életkörülményeik nem engedik meg számukra, ezt az életmódot. Nagyobb figyel-

4. ábra: A válaszadók vásárlási szokásai. Forrás: a Szerzők

met kellene fordítani a roma származású családok egészséges életmódjának megvalósítására. Az interaktivitást is biztosítani képes szemléletformáló, egészségnevelő programokra, tanácsadásokra lenne szükség esetükben az egészséges életmód kialakítása érdekében. Az egészséges ételek fogyasztására is nagyobb hangsúlyt kellene fordítani, amit szervezett közös főzés keretein belül lehetne megvalósítani. Ez nem csak az egyszerű táplálkozást, ételmezést szolgálná, hanem hosszabb távon is hasznosítható alapanyagokkal, receptekkel, eljárásokkal ismertethetné meg a vendégeket. Végül: attitűdformálás szükséges annak érdekében, hogy felkeltődjön és/vagy megerősödjön az igény az egészséges életmódra.

Irodalom

- Bácsné, Bába É., Müller, A. ; Molnár, A.: Az egészségünket meghatározó tényezők bemutatása egy lehetséges egészségmodell segítségével. *Gradus* 8 : 1 pp. 90-102. , 13 p. (2021)
- Berg, G. V., Sarvimäki, A. : A holistic-existential approach to health promotion. *Scandinavian journal of caring sciences*, 2003, Vol. 17, No. 4, pp. 384-391, DOI: [10.1046/j.0283-9318.2003.00240.x](https://doi.org/10.1046/j.0283-9318.2003.00240.x)
- Devita, S.; Müller, A. (2020): Association of Physical Activity (Sport) and Quality of Life: A Literature Review. *Geosport For Society* 12 : 1 pp. 44-52. , 9 p.
- Dooris, M. : Holistic and sustainable health improvement: the contribution of the settings-based approach to health promotion. *Perspectives in public health*, 2009, Vol. 129, No. 1, pp. 29-36, DOI: [10.1177/1757913908098881](https://doi.org/10.1177/1757913908098881)
- Farkas Noémi Dóra, Kiss Marietta (2020): Az egészséges táplálkozás fogyasztói megítélése- egy feltáró kutatás eredményei. *Táplálkozásmarketing*, VII (1), 57-66.
- Fülöp N., Szakály Zs. (2008): Fialatok táplálkozási szokásai, egészségmagatartása- szekunder kutatás. *Élelmiszer, táplálkozás és marketing*, V (1), 81-86.
- Hidvégi P., Kopkáné Plachy J., Dr Müller A. (2015): Az egészséges életmód, *EKF Líceum Kiadó*, Eger.
- Hőnyi, D.; Kinczel, A.; Molnár, A.; Szabó, K. ; Maklári, G.; Müller, A. Szabadidő eltöltési szokások vizsgálata a fiatalok körében In: Balogh, László (szerk.) *Versenysport és szabadidősport Debrecen, Magyarország : Debreceni Egyetem Sporttudományi Koordinációs Intézet* (2021) 178 p. pp. 127-137. , 11 p.
- Jacquemin, B., Kauffmann, F., Pin, I., Le Moual, N., Bousquet, J., Gormand, F., Just, J., Nadif, R., Pison, C., Vervloet, D., Künzli, N., Siroux, V.(2012) : Air pollution and asthma control in the Epidemiological study on the Genetics and Environment of Asthma, *J Epidemiol Community Health*, 2012, Vol. 66, No. 9, pp. 796-802, DOI:10.1136/jech.2010.130229
- Kinczel, A. ; Molnár, A. ; Szabó, K.; Hőnyi, D.; Müller A.(2021): A magyarországi fiatal felnőttek szabadidősportolási szokásainak vizsgálata In: Balogh, László (szerk.) *Versenysport és szabadidősport Debrecen, Magyarország : Debreceni Egyetem Sporttudományi Koordinációs Intézet* (2021) 178 p. pp. 52-61. , 10 p.

- Kórik, V.; Kinczel, A.; Pálkás, R.; Molnár, A. & Müller, A. (2022): Leisure opportunities for families with small children that make the preschool admission period easier and promote the love of preschool life. *Gradus 9* : 2 Paper: 2022.2.ART.004 , 6 p. (2022)
- Laoues-, Czibalmos N. ; Dobay, B. ; Müller, A. (2019c): Examination Of The Leisure Time-Related Consumption Habits Of Young People With Disabilities With Special Emphasis On Sports. *Selye E-Studies* 10: 2 pp. 34-45. , 12 p. (2019)
- Laoues-Czibalmos, N. (2021): A köznevelésben résztvevő fogyatékos tanulók sportolási szokásainak vizsgálata. *Gradus 8* : 1 pp. 71-79. , 9 p. (2021)
- Laoues-Czibalmos, N. ; Bácsné, Bába É. ; Szerdahelyi, Z. ; Müller, A. (2019a, 2019b): Sportmotivációs tényezők vizsgálata a 8-18 éves fogyatékossgal élő korosztály körében. *Acta Carolus Robertus 9* : 1 pp. 121-132. , 12 p.
- Laoues-Czibalmos, N. ; Müller, A. ; Bácsné, Bába É. (2019 b): Comparative analysis of active and passive recreational consumption habits of disabled children living in the Northern Great Plain region. *Különleges Bánásmód* 5 : 1 pp. 31-39. , 9 p.
- Laoues-Czibalmos, N. ; Müller, A. ; Bácsné, Bába É. (2019d): Fogyatékossgal élő gyerekek sportfogyasztási szokásainak vizsgálata az akadálymentesített kínálati elemek tükrében. *Economica (Szolnok)* 10 : 10 pp. 21-29. , 9 p. (2019).
- Laoues-Czibalmos, N. ; Pogácsás, G.; Müller, A. (2020): A család szerepe az egészséges életmód elemeinek kialakításában egy hátrányos helyzetűeket vizsgáló kutatás tükrében. In: Vargáné, Nagy A. (szerk.) Családi nevelés : *Generációk közötti konfliktusok és megoldási stratégiák*. Budapest, Magyarország : Forstag Nonprofit Közhasznú Kft. (2020) 137 p. pp. 81-96. , 16 p.
- Lengyel, A., Kovács, S., Müller, A., Lóránt, D., Szőke, Sz., Bácsné B. É.(2019) : Sustainability and Subjective Well-Being: How Students Weigh Dimensions, Sustainability, 2019, Vol. 11, No. 23, 6627, DOI: 10.3390/su11236627.
- Molnár, A.; Müller, A. (2020): The Effect of Workplace Incentives with Regards to the Well-Being of the Employees *Geosport For Society* 13 : 2 pp. 108-122. , 15 p. (2020).
- Molnár, A.; Müller, A. (2021): A béren kívüli juttatások hatása a lakosság egészséges életmódra való ösztönzésében *Acta Carolus Robertus* 11 : 2 pp. 91-104. , 14 p. (2021).
- Müller, A. ; Balatoni, I.; Csernoch, L.; Bács, Z.; Bíró, M.; Bendíková, E.; Pesti, A.; Bácsné, Bába É. (2018b): Asztmás betegek életminőségének változása komplex rehabilitációs kezelés után = Quality of life of asthmatic patients after complex rehabilitation treatment. *Orvosi Hetilap* 159 : 27 pp. 1103-1112. , 10 p.
- Müller, A., Bácsné, B. É.(2018) : Az egészséges életmód és a sport kapcsolata. *Létavértes, Magyarország* : *Létavértes SC '97 Egyesület*, 2018, p. 96
- Müller, A.; Kerényi, E. & Könyves, E. (2011): Effect of climate therapy and rehabilitation in Mátra Medical Institute Applied Studies in Agribusiness and Commerce. *Abstract - Applied Studies In Agribusiness And Commerce* 5 : 3-4 pp. 39-42. , 4 p. (2011).

- Müller, A.; Ráthonyi, G.; Bíró, M.; Ráthonyi-Ódor, K.; Bács, Z.; Ács, P.; Hegyi, G. & Bácsné Bába É. (2018a): The effect of complex climate therapy on rehabilitation results of elderly asthmatic and chronic obstructive airways disease (COPD) patients. *European Journal Of Integrative Medicine* 20 pp. 106-114. , 9 p.
- Pálinkás, R.; Kinczel, A.; Váczi, P.; Molnár, A. Müller, A. (2022): Recreational activities among students aged 14-18 *Geosport For Society* 16 : 1 pp. 1-11. , 11 p. (2022)
- Rage, E., Siroux, V., Künzli, N., Pin, I., & Kauffmann, F.(2009): Air pollution and asthma severity in *adults, Occupational and environmental medicine*, 2009, Vol. 66, No. 3, pp. 182-188, DOI: [10.1136/oem.2007.038349](https://doi.org/10.1136/oem.2007.038349)
- Su, M.R., Brian, D.F., Yang, Z.F (2010): Urban ecosystem health assessment: a review. *Sci Total Environ*, 2010, Vol. 408, No. 12, pp. 2425-2434, DOI: [10.1016/j.scitotenv.2010.03.009](https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2010.03.009)
- Szabó, K. ; Kinczel, A.; Molnár, A.; Müller, A. (2021): A táplálkozás és testmozgás kiemelkedő szerepe az egészséges életmódban. *Táplálkozásmarketing* 8 : 2 pp. 49-60. , 12 p.
- Szerdahelyi, Z. (2020): Szubjektív egészségérzet és a fizikai aktivitás kapcsolatának vizsgálata középiskolások körében. *Különleges Bánásmód* 6 : 3 pp. 51-64. , 14 p. (2020)
- Szerdahelyi, Z., Bácsné, Bába É. (2022): Fizikai aktivitás összetevőinek vizsgálata Hajdúböszörmény felnőttkorú lakossága körében. *Gradus* 9 : 1 Paper: 2022.1.ART.001 (2022)

Internetes forrás:

I1. Letöltés dátuma: 2022.11.26. URL: https://otdk.hu/storage/pages/szakmai-bizottsagok/1589285057_literaoeconomia_e2019.pdf#page=62

I2. Letöltés dátuma: 2022.11.26. URL: https://www.bm-tt.hu/wp-content/uploads/2022/03/glob_2013_finszter.pdf#page=56